

Összeállította: PALOTÁS Klára

Beszámoló a Föld Bolygó Nemzetközi Éve hazai eredményeiről

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve (International Year of Planet Earth) — a világ földtudományának tartó nemzetközi tudományos- és ismeretterjesztő programsorozata — 2007-től 2009 végéig tartott. E hároméves időszakból 2008 tematikus ENSZ-év volt, amely egyrészt arra hívta fel a figyelmet, hogy milyen szoros kapcsolat létezik az emberiség és Földünk között, másrészt azt kívánta bemutatni, hogy a földtudományok milyen sokrétű lehetőségeket kínálnak az emberiség kiegyensúlyozott jövője érdekében. A kezdeményezés legfontosabb társadalmi üzenete az, hogy a természeti környezet és az emberiség léte, tevékenysége között évezredekken keresztül fennállt érzékeny egyensúly felborulni látszik. Ennek oka az emberiség létszámának, valamint fogyasztói szemléletéből fakadó hely- és anyagigényének rohamos növekedésében, másrészt a Föld kincseinek (talaj/termőföld, édesvíz, energiahordozók és egyes nyersanyagok) végességében keresendő.

Ezt a gondolatkört fejtette ki a résztvevők által kibocsátott „Párizsi Nyilatkozat”, amely többek között felhívta a döntéshozók figyelmét arra, hogy tegyék szabadon elérhetővé és hasznosítsák a bolygónkról rendelkezésre álló — a közvélemény számára azonban jórészt ismeretlen — földtudományi ismereteket. Alakítsanak ki olyan új stratégiákat, amelyek mérsékelhetik a természeti katasztrófák következményeit, valamint — a társadalom jelenlegi, és a jövő generációk majdani nyersanyag szükségletei kielégítése érdekében — tartsák szem előtt a fenntarthatóság követelményeit. A nyilatkozat felhívja a figyelmet a Föld természeti szépségének, az élet sokszínűségének, az emberi kultúra megőrzésének szükségességére. A nyilatkozat által ajánlott megoldások között első helyen szerepel a nemzeti oktatási rendszerek felülvizsgálata, ugyanis világszerte javítani kell a föld- és környezetudományi oktatás (köz- és felsőoktatás), valamint a tudományos kutatás feltételein. A második helyen az ismeretterjesztés fontosságának hangsúlyozása szerepel.

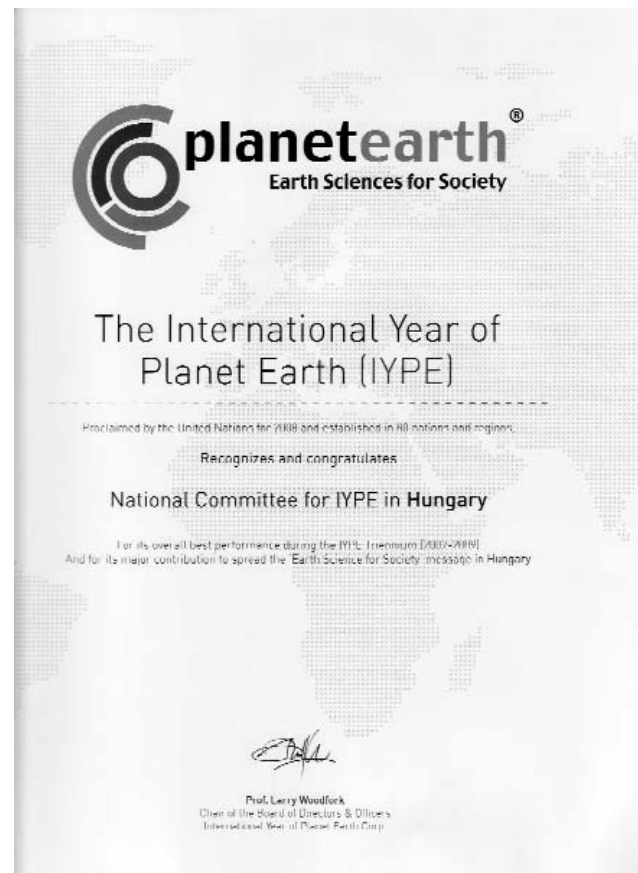
A Föld Bolygó Nemzetközi Éve tudományos és népszerűsítő programja tíz, az emberiség jövője szempontjából meghatározó jelentőségű, tudományágakat összekötő témát ajánl. Ezek: a Föld legjelentősebb ivóvíztartalékát képező felszín alatti vizek; a társadalmakat fenyegető természeti veszélyforrások; a földi környezet és az egészség kapcsolata; a klíma jelenkori és a földtörténeti múltbéli változásai; a természeti erőforrásokkal, nyersanyagokkal való tudatos gazdálkodás; a Föld mélyének kutatása, belső szerkezetének megértése; az óriásvárosok működésének, biztonságos építkezésének megalapozása; a Föld felszínének 2/3-át borító óceánok kutatása; a talajok fenntartható hasznosítása; a bioszféra sokszínűségének védelme.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve tudományos és ismeretterjesztő programjaiban — nemzeti bizottságaik révén — közel

nyolcvan ország vett részt. A Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar UNESCO Bizottság a feladatok koordinálása céljából, a földtudományokat művelők széles tábora támaszkodó Magyar Nemzeti Bizottságot hozott létre, mely eredményes tevékenységéről 2010. január 19-én, az MTA Földtudományok Osztálya

BREZSNYÁNSZKY Károly elnök és SZARKA László titkár a kitüntetett elismeréssel, Lisszabon, 2009. november 20.

A Földév Magyar Nemzeti Bizottságnak szóló elismerés dokumentuma

ülésén tartott összefoglaló értékelést. A Magyar Nemzeti Bizottság a Földév népszerűsítése terén elért eredményéért a liisszaboni Földév-zárórendezvényen (Planet Earth Lisbon Event, 2009. november 19–20.) — 16 más ország nemzeti bizottságával együtt — kitüntetett elismerésben részesült.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve legjelentősebb tudományos sikere az OneGeology nevet viselő nemzetközi program (hazai résztvevője a Magyar Állami Földtani Intézet), amelynek célkitűzése egy világhálón elérhető, egységes geológiai térképrendszer megalkotása (www.onegeology.org). Ugyancsak a Földtani Intézet nevéhez köthető a nagysikerű „Magyarország földtani atlasza országjáróknak” című kiadvány.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve világszerte ráirányította a szakértésadalom figyelmét az ismeretterjesztés fontosságára. Idehaza a Magyarhoni Földtani Társulat koordinálásával 2008 áprilisában megrendezett ún. „Földtudományos Forगतag” több száz szakembert és legalább hatezer látogatót mozgatott meg. Ugyanabban az évben a Hungeo (a világ magyarságának földtudományi rendezvénye) konferencia is a „Földév” jegyében zajlott. A hazai eseménysorozat csúcspontjának kétségtelenül a Magyar Tudományos Akadémiának a Föld Évéhez kapcsolódó, „A Tudomány az Élhető Földért” rendezvénysorozata (2008) bizonyult, amelynek fő témakörei igazán interdiszciplináris jellegűek voltak. Tudományos eredmények szempontjából is kiemelkedő jelentőségű volt a Nemzetközi Geomágnés és Aeronómiai Egyesület (IAGA) 11. világkongresszusa (Sopron, 2009). Nemzetközileg a 2008. októberi soproni „Föld és Ég (Geológia és Teológia)” című konferencia bizonyult a magyarországi Föld Éve legkülönlegesebb, legérdekesebb rendezvényének, így ennek az angol ismertetője szerepel a Föld Éve liisszaboni záró rendezvényére készült nemzetközi kiadványban.

A Föld Évének hazai eseményeit a Magyar Nemzeti Bizottság honlapja (www.foldev.hu) összegzi. A Föld Bolygó Nemzetközi Éve nemzetközi honlapján (www.yearofplanetearth.org) a program kiemelkedő eseményei között Magyarország neve alatt az MTA tudományünnep mellett a nemzetközi Földév-füzetek magyar változata (a GEO-FIFIKA című ismeretterjesztő füzet-sorozat), valamint a nemzetközi elismerést kiváltó hazai „Föld és Ég” című konferencia ismertetője szerepelt.

Szakmai, tudományos szervezetek számos rendezvénye mellett a különféle egyetemi rendezvények, országos középiskolai földtudományi diákkonferenciák, az interneten is nézhető miskolci Foucault-inga, valamint a minden középiskolába eljutó GEO-FIFIKA füzet-sorozat is hozzájárult ahhoz, hogy a Föld Évéről tudomást szerezzen a szélesebb érdeklődésű közönség, főként a fiatalabb korosztály. A Föld Éve csak néhány alkalommal jelent meg a tömegkommunikációban; a hírek, események az ismeretterjesztő médiába szorultak. Az egyszerű szövegsorozatok: Élet és Tudomány, Természet Világa, Természet Búvár, MTV Delta, Magyar Tudomány, www.mta.hu mellett a Duna TV-t, a Hír Tv-t, a Magyar ATV-t, és számos helyi médiumot említhetjük pozitív példaként.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve Magyarországon annak ellenére is sikeres volt, hogy a felkért támogatók és védnökök korlátozott, a szükségessé váló messze elmaradó pénzügyi háttérrel bíztak. Az anyagi hiánya első sorban a tömegtájékoztató, népszerűsítés terén jelentett hátrányt, annak ellenére, hogy a televíziók népszerű tudományos műsorai és az ismeretterjesztő folyóiratok több alkalommal foglalkoztak a témával, népszerűsítették a programot. Legfontosabb eredménynek talán azt könyvelhetjük el, hogy a programok rávilágítottak arra, hogy a talaj/termőföld, a felszín alatti vizek, a nyersanyagok és az energia sérülékeny-

ségének és szűkösségének a kérdése legalább olyan jelentőséggel bír, mint a közgondolkodásban legfőbb veszélyként tudatosult éghajlatváltozás, a „globális felmelegedés”.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve világméretű sikere után folytatódik annak a keresése, hogyan őrizzük meg a program gondolatosságát, az ismeretterjesztés, a népszerűsítés lendületét. Kézenfekvő megoldásnak látszik, és a Magyar Nemzeti Bizottság erre tett javaslatot, hogy a nemzetközi tudományos szervezeteket összefogó ICSU (International Consortium of Scientific Unions) egyeztetés alatt levő, tíz évre szóló tudományos programja („Grand Challenges in Global Sustainability Research”) legyen letéteményese a Föld Éve gondolat folytatásának.

A Magyar Nemzeti Bizottság javasolja, hogy a Magyar Tudományos Akadémia biztosítson szervezeti keretet a program eszméiségének tovább viteléhez, a földtudományokat népszerűsítő programok koordinálásához.

A Föld Bolygó Nemzetközi Évéhez köthető programok 2010-ben itthon is folytatódnak: elsősorban a Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Geofizikusok Egyesülete szervezésében; közülük legnagyobb szabásúnak a geoturizmus népszerűsítésére hivatott októberi rendezvény ígérkezik.

Budapest, 2010. február 20.

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve Magyar Nemzeti Bizottság részéről:

BREZSNYÁNSZKY Károly
elnök

SZARKA László
titkár

HAAS János
kincstárnok

Események, rendezvények

A Magyarhoni Földtani Társulat 2010. március 24-én megtartotta **158. Rendes Közgyűlését** a MÁFI Dísztermében. Először ítélték oda a „Lóczy Lajos emlékplakett a kiemelkedő oktatási munkáért” díjat, ANTAL Sándor oktatói munkásságát ismerték el vele.

2009. március 27–28. között Keszthely adott otthont a **XL. Ifjú Szakemberek Ankétjának**, amelyen hagyományosan fiatal geológus és geofizikus hallgatók és szakemberek vesznek részt. Összesen 35 előadás hangzott el, 18 fiatal pedig poszter előadást mutatott be. A rendezvényen évek óta előadói verseny zajlik elméleti, gyakorlati és poszter szekcióban.

Fiatal tagtársaink helyezései:

Elméleti kategória

1. CZAUNER Brigitta: A Berekfürdői mélyszerkezet és olaj-hidrogeológiai vonatkozásai
2. PETRIK Attila: A Villányi-hegység mezozoos képződményeinek mikrotektonikai mérései és azok értelmezése

Gyakorlati kategória

1. HATVANI István Gábor: Többváltozós és idősoros módszerek alkalmazása a Kis-Balaton Víztudományi Rendszer adatsoraira
2. KÁRMÁN Krisztina: Parti szűrésű vízbázis jellemzése fizikai, vízkémiai és ¹⁸O mérések adatai alapján (Szentendre-sziget)

Poszter kategória

1. VIRÁG Attila: Magyarországi Elephantidae (Mammalia, Proboscidea) őrlőfogak morfometriai vizsgálata
2. BODOR Emese Réka: A Spirella genus első magyarországi előfordulásának jelentősége

Különdíjak

LUKOCZKI Georgina: A Hosszúhetényi Mészmarga Formáció repedésrendszerében zajlott szénhidrogén-migráció körülményeinek vizsgálata

BÍRÓ Lóránt: Az úrkúti bányadokumentációs adatok geológiai célú feldolgozása

JANKOVICS Éva: Egy pillantás a mélybe: a Füzes-tó salakkúp bazaltjának petrogenézise

KISS Gabriella: Szubmarin vulkanizmushoz kapcsolódó hidrotermás események jellemzése darnói, szarvaskői és dinári képződmények példáján

GAZDAGNÉ RÓZSA Enikő: Fuzzy koncepció alkalmazása a környezeti és egészségkockázat becslésben a Gyöngyösorsoszi nehézfém-szennyezés példáján

HORÁNYI Anna: Mélyvízi törmelékűpok csatornáinak 3D szeizmikus képe: egy délnyugat-magyarországi példa

ZÁMOLYI András: River reach sinuosity and vertical crustal movements: a case study in the Little Hungarian Plain based on georeferenced historical maps

TÓTH Zsuzsanna: Többszatornás szeizmikus mérések a Balaton keleti medencéjében: az adatok feldolgozása és értelmezési lehetőségeinek bemutatása

2010. április 14-én, a malaysiai Langkawi Geoparkban rendezett **4. Globális Geopark Konferencián** — nagy érdeklődéssel kísért előadást követően — a magyar–szlovák Novohrad–Nógrád Geopark képviselői átvették a nemzetközi elismerést jelképező, a Globális Geopark Hálózat tagságát igazoló dokumentumot. Magyarország és Szlovákia első Geoparkja, mely egyúttal a világ ténylegesen első, határon átnyúló geoparkja is, március 27-én vált az Európai Geopark Hálózat tagjává. A komoly sikert sokéves, szervezett és összehangolt szakmai előkészítő munka előzte meg. A földrajzi–földtani adottságokra épülő, az értékvédelmet, a hagyományőrzést és a térségfejlesztést egyaránt szolgáló, az UNESCO által támogatott geopark cím elnyerése iránt óriási az érdeklődés: pillanatnyilag 21 ország 66 geoparkja mondhatja magát a nemzetközi cím birtokosának, s további csaknem száz várja a bebocsátást a geoparkok világhálózatába. A cím elnyerése szigorú nemzetközi követelmények teljesítéséhez kötött, melyet négyévente felülvizsgálnak.

A Novohrad–Nógrád Geopark Nemzetközi Irányító Testülete képviselőiben:

TARDY János, IVONA CIMERMANOVÁ, SZARVAS Imre

Geológus Emlékpark megnyitó volt 2010. április 22-én Seregélyesen a Közép- és Észak-dunántúli Területi Szervezet, valamint a Seregélyesi Általános Iskola Alapítványa szervezésében.

A Seregélyesi Általános Iskola Alapítványa — Sajtos József igazgató kezdeményezésére — a Föld Napja alkalmából így módon kíván emléket állítani a térségben (Velencei-hegység, Vértes Ny-i része, Keleti-Bakony, Balatonfő, Mezőföld) korábban földtani kutatásokat végző neves geológusoknak. Az erdei iskolába érkező diákok, tanárok és más látogatók számára az emlékpark és a hozzá kapcsolódó — idén februárban megjelentetett — kiadvány tájékoztatást nyújt a hazai föld e változatos felépítésű területén végzett munkásságukról. Az előkészítésben közreműködött a Magyar Állami Földtani Intézet és a Magyarhoni Földtani Társulat.

XII. Bányászati-Kohászati és Földtani Konferencia

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) által szervezett Bányászati-Kohászati és Földtani Konferenciának április 8–11 között a nagy múltú, történelmi és néprajzi értékekben bővelkedő Nagyenyed adott otthont. A rendezvény változatos és érdekes tudományos, valamint kulturális programot kínált az erdélyi és anyaországi vendégek számára és egyben lehetőséget teremtett az Erdélyi-szigethegység, pontosabban a Torockói-hegység keleti részének földtani és történelmi értékeinek megismerésére. Az első napon a regisztrációt követően a résztvevők egész napos szakmai kiránduláson vettek részt a Nyírmező – Kőköz – Torockószentgyörgy – Felvinc-Miriszló – Alsó Orbó – Felső Orbó – Tövis – Remete – Nagyenyed útvonalon. Utunk során megfigyeltük a közvetlenül változatos ám kövületszegény mezozoos karbonátos képződményeket, mint például a nyírmezői mészkőfejtőben látott alsó-kréta peritidális mészkövet és a kőközi jura Enyedi Formáció karbonát-platform üledéksorát. Feltárásokban megcsodáltuk az Erdélyi-medence neogén üledékes rétegsorait melyek közül a leglátványosabb a Felvinc környéki Írisztelepi Márga Formáció szilikiklasztos, turbidites, hieroglifás rétegsora és a Miriszló-patak völgyében szépen feltárt Oláhlapádi Formáció alsó-pannóniai üledéksora. A Torockói-hegység középső-kréta flis jellegű üledékeinek majd minden litosztratigráfiai elemét a Remetei-Formáció típusfeltárásiánál láthatuk. A megfáradt csapatot a nap végén az enyedi Logosz pincészet borai üdítették.

A második napon a konferencia előadásai az erdélyi értelmiség nagy hagyományú iskolájában a Bethlen Kollégiumban zajlottak, ahol egykor Apáczai Csere János tanított és Kőrösi Csoma Sándor töltötte diákéveit. A díszteremben WANEK Ferenc geológus, egyetemi oktató, a rendezvény főszervezője és elnöke nyitóbeszédével köszöntötte a résztvevőket, majd Bethlen szellemiségét idézve „Nem lehet megtenni mindent, amit kell, de meg kell tenni mindent, amit lehet” — mondta. Beszédében kiemelte, hogy patinás helyen kerül sor a konferenciára, abban az iskolában, amely sokáig meghatározta Erdély kulturális életét. A köszöntőt plenáris előadások követték. Az előadók között volt KORDOS László, a Magyar Állami Földtani Intézet igazgatója aki érdekes előadást tartott *Előttünk a múltunk* címmel, majd gratulált ahhoz, hogy többek között az EMT révén sikerült megőrizni a magyar tudományosságot Erdélyben. A plenáris előadások között hallhattuk BREZSNYÁNSZKY Károlyt a Magyar Állami Földtani Intézet részéről, aki a Föld Bolygó Nemzetközi Éve kapcsán hangsúlyozta a tudományos ismeretterjesztés fontosságát, VOJUCKI Pétert az Auroma Kft.-től *A természeti erőforrások meta-fizikája és geopolitikája Magyarországon* címmel tartott előadást, BAKÓ Károly pedig a világ öntvénygyártásában várható új kihívásokról beszélt. A plenáris üléseket követően az Alteregő Irodalmi Előadócsoport szóragoztató bemutatóját valamint HANTZ LÁM Irén kolozsvári író nő könyvbemutatóját hallhattuk. Ebéd után megkezdődött a szekcióelőadások sorozata, földtan, bányászat és kohászat témakörben, amely négy teremben zajlott párhuzamosan, összesen 44 előadással valamint a poszter szekcióban további négy poszter prezentációjával. Az EMT szervezőinek húszéves tapasztalatának és gyakorlatának, WANEK Ferenc sokrétű tudásának, valamint a résztvevők időszerű és változatos tematikájú előadásainak köszönhetően a XII. Bányászati-Kohászati és Földtani Konferencia magas színvonalról adott tanúbizonyságot. Az előadások magyar nyelvű kivonatai, valamint rövid angol nyelvű összefoglalóik a konferencia kötetében jelentek meg. A programfüzetben megtalálható a kirándulás útvonala és a látogatott helyszínek is, hasznos információkkal kiegészítve a régió földtanáról és kulturális értékeiről. A konferencia záróbeszéde az utolsó esti fogadáson hangzott el, megünneplelve az

idei sikeres összejövetelt valamint az EMT fennállásának huszadik évfordulóját és „Jó szerencsét!” kívánva a jövő évi találkozóiig.

KÁLDOS Réka
ELTE Közvetlen Geokémia Tanszék

A Magyarhoni Földtani Társulat 2010-es Vándorgyűlése

2010. május 20–22. megrendezésre került a Magyarhoni Földtani Társulat vándorgyűlése „Medencefejlődés és geológiai erőforrások: víz, szénhidrogén, geotermikus energia” címmel, amelynek a Szegedi Tudományegyetem adott otthont.

A 118 résztvevő 45 előadást hallgatott, amelyek közül 19 geotermikus témájú, 8 szénhidrogén és 8 általános szekcióba tartozó volt. Két tengeren túli plenáris előadó is emelte a rendezvény színvonalát. A két előadási napon megtekinthető előadások és poszterek széles keresztmetszetben mutatták be a szénhidrogén és, geotermikus energia jelenleg hazánkban folyó széleskörű kutatását, amely témák napjainkban nem elhanyagolhatóak az energia-gazdálkodás szempontjából.

Az új kutatási eredmények mellett a vándorgyűlés keretében megemlékeztek a 130 éve született Szentpétery Zsigmond petrográfusról, akinek a tiszteletére egy emléktáblát és róla elnevezett új tantermet avattak a Szegedi Ásványtani, Geokémiai, Kőzettani Tanszéken ezzel is elismerve a korábbi Ásvány és Földtan Tanszék tanszékvezetőjének (1924–1940) munkásságát. A gabbró-kutatónak, stílusosan gabbróból készült emléktábláját a tanszékvezető M. Tóth Tivadar leplezte le és a méltatást is ő mondta.

A konferencia első estjén fogadáson vettek részt a megjelentek, ahol PÁL-MOLNÁR Elemér tanszékcsoport-vezető, mint házigazda köszöntötte a vendégeket. Másnap a konferencia elméleti részét a vacsora zárta, ahol UNGER Zoltán főtitkár beszédében kiemelte a Vándorgyűlés fontosságát. Javasolta, hogy elő kellene készíteni az Eötvös Loránd hagyatékot az UNESCO Világörökség pályázatára, hogy a tavaly listára került Bolyai-hagyaték és Körösi Csoma-hagyaték mellett, mielőbb a Világörökség soraiban tisztelhesük a magyar és a világ geofizikájának atyját.

Két szponzori díj került kiosztásra, 35 év alatti fiatal előadó díját a Mol NyRt.-től BADICS Balázs, és SIMON Szilvia kapta, a Geo-Log Kft. TARI Csilla előadását díjazta. Mindkét szponzor hangsúlyozta, hogy nehéz feladat volt a színvonalas előadások és poszterek közül választani.

A résztvevők a terepi napon két feltáráshoz látogathattak el. Lehetőség nyílt megismerni a Szemlak mellett húzódozó Maros mentén feltárt pleisztocén löszfalat. Itt a nyugalmazott pécskai földrajz tanár TÓTH József és korábban a térség kőolajfúrásainál dolgozó KURUNCZI István ismertette a terület földtani felépítését. Majd PÁL-MOLNÁR Elemér vezetésével Ópálos falu határában fellelhető kőfejtőbe látogattak el. A 24 oldalas kirándulásvezető a megálló földtani ismertetése mellett a térség történeti, műemléki érdekességeit is tartalmazza. A kirándulás záró állomásaként pedig Ópálos egyik borospincéjében bővíthették a résztvevők — már nem szakmai — ismereteiket kellemes baráti társaságban, kóstolgatva a ménesi borvidék különleges nedűit és megismerve a híres ménesi kadarka készítésének titkát.

Külön érdemes megjegyezni, hogy a vándorgyűlésen bemutatott előadások és poszterek rövid összefoglalói, igen színvonalas kötetben jelenhettek meg a GeoLitera kiadónak köszönhetően.

HORVÁTH Janina
SZTE Szeged

Személyi hírek

MAGYAR Imre 2010. március 11-én sikeresen megvédte az MTA doktora címért benyújtott értekezését.

Az értekezés címe: A Pannon-medence ősföldrajza és környezeti viszonyai a késő-miocénben őslénytani és szeizmikus rétegtani adatok alapján.

Opponensek: PÁLFY József, az MTA doktora, POSGAY Károly, a műszaki tudomány doktora, BOHNNÉ HAVAS Margit, a földtudomány kandidátusa.

POLGÁRI Márta 2010. április 20-án sikeresen megvédte az MTA doktora címért benyújtott értekezését.

Az értekezés címe: Az üledékes környezetű mangánérc képződési folyamatai, különös tekintettel a jura időszaki bakonyi mangánércesedés ásványtani-kőzettani-biogeokémiai és genetikai viszonyaira.

Opponensek: NAGY Béla, a földtudomány doktora, PÓSFAL Mihály, az MTA doktora, FÖLDESSY János, a földtudomány kandidátusa.

Díjak

A Lázár Deák Térképészeti Alapítvány és az Országos Széchényi Könyvtár „Szép magyar térkép 2009” pályázatán a tudományos, valamint iskolai térképek és atlaszok kategóriában „A Mórággy-rög északkeleti részének földtana” című mű I. díjat nyert. Versenyre nevezte a Magyar Állami Földtani Intézet.

A Lázár Deák Térképészeti Alapítvány és az Országos Széchényi Könyvtár „Szép magyar térkép 2009” pályázatán az idegenforgalmi térképek és atlaszok kategóriában a „Földtani atlasz országjáróknak” című mű I. díjat nyert. Versenyre nevezte a Magyar Állami Földtani Intézet.

A Lázár Deák Térképészeti Alapítvány és az Országos Széchényi Könyvtár „Szép magyar térkép 2009” pályázatán „A földtani térképezés 140 éve” című mű dícséretben részesült. Versenyre nevezte a Magyar Állami Földtani Intézet.

Gyász hírek

Szomorúan tudatjuk, hogy **SÁG László** (1938–2010) tagtársunk 2010. március 2-án, hosszú betegség után örökre elaludt.

Szomorúan tudatjuk, hogy **Dr. KROLOPP Endre** (1935–2010) tagtársunk életének 75. évében elhunyt.

MÓRÁNÉ CZABALAY Lenke, a Magyar Állami Földtani Intézet nyugalmazott főmunkatársa életének 83. évében örök nyugalomra tért.

Szomorúan tudatjuk, hogy özv. **Dr. WEIN Györgyné** 2010. április 29-án 89 éves korában elhunyt.

Könyvismertetés

JOLÁNKAI Géza et al.: Vízkészletvédelem. A vízminőség-védelem aktuális kérdései

A közelmúltban hiánypótló szakkönyv jelent meg a Miskolci Egyetem gondozásában.

A szerzők — JOLÁNKAI Géza, KOVÁCS Gábor, MADARÁSZ Tamás, MÁDLNÉ SZÓNYI Judit, MÁNDOKI Mónika, MURÁNSZKYNÉ MOJORÓCZKY Mária, SALLAI Ferenc, SZÜCS Péter, TAKÁCS János,

VIRÁG Margit, ZÁKANYI Balázs — igyekeztek a szakterület minél szélesebb spektrumát bemutatni, az általánostól (A víz, mint környezeti elem, A vízminőség-védelem általános feladatai, A vízminőség vizsgálata, A vízbe jutó szennyeződések, Vízművelési kár-elhárítás) a speciális szakterületekig (Felszín alatti vízkészletek sérülékenységeinek meghatározása, A kármentesítés szerepe a vízkészlet-védelemben, Szennyeződésterjedési (transzport) folyamatok modellezése felszíni és felszín alatti vizekben), nem feledkezve meg az olyan aktuális, legfrissebb kérdésekről sem, mint a Víz Keretirányelv végrehajtása.

A jól szerkesztett, értékes könyvet BÖHM József intézet-igazgatónak a könyvborítón olvasható méltatásával lehet ajánlani a vízgazdálkodás, a vízvédelem, illetve a környezettudományok iránt érdeklődő szakember, egyetemi oktató és hallgató számára.

„Régi igazság „A víz az élet”. Mára minden felelősséggel gondolkodó ember számára nyilvánvaló, hogy a világ édesvíz készletei veszélyben vannak és végesek is. Ezt nemzetközi tudományos kutatások eredményei és hazai tapasztalatok egyaránt alátámasztják. Ennek, az emberiség létét fenyegető globális környezeti problémának a kezelése a tudomány és a szakma részéről is integrált megközelítést, holisztikus szemléletet igényel. Az első emberi civilizációk létrejöttét és fennmaradását is alapvetően a víz határozta meg. A XXI. században a föld népességének igen gyors növekedését figyelembe véve emberiség léte még inkább veszélyeztetett. Magyarország a még meglévő jó minőségű vízkészleteinket figyelembe véve, jelenleg kedvező helyzetben van, de ennek hosszú távú megőrzése stratégiai kérdés.

Paradigma-váltásra van szükség a vízkészleteink védelme érdekében. Nincs alternatívája a fenntartható vízkészlet-gazdálkodásnak, a jövőnk iránt érzett felelőségre épülő vízhasználatnak. A fenntartó vízgazdálkodásban az egyik legfontosabb feladat az édesvízkészletek pontos megismerése, a vízkörforgásban lejátszó szerepének és minőségének pontosabb megértése. Víz világszerte igazolják a folyamatos és növekvő problémák tényét, rámutatva arra, hogy a jelentkező válságok megoldásához szükséges kormányzati intézményrendszer (water governance) kialakításának legfőbb akadálya, „a szándék, a képesség és az információ” hiánya.

A most megjelenő hiánypótló szakkönyv és egyetemi tankönyv a teljesség igénye nélkül igyekszik hozzájárulni a vízzel kapcsolatos ismeretek megértéséhez, az információk átadásával, a képességek fejlesztéséhez, amely jó esetben elvezethet a döntéshozói szándék megvalósításához is.”

A könyv Interneten keresztül megrendelhető a Bíbor Kiadónál (www.biborkiado.hu), illetve megvásárolható a Miskolci Egyetem könyvesboltjában.

RÓNAI András:

Fejezetek a politikai földrajzból
Kráter Kiadó, Pomáz, 2009. 168 p.

RÓNAI András (1906–1991) a Magyar Állami Földtani Intézet munkatársa volt 1950-től 1986-ig, úgy is mondhatjuk, hogy életének második felében volt geológus. A most megjelent, könyv viszont munkássága első szakaszának összefoglalása, annak az időszaknak, amikor a politikai földrajz tudományának művelője volt. Így tehát a könyv inkább szerzője, mint témája miatt tartozik egy földtani folyóirat tárgykörébe.

A Szerző fiatalon Teleki Pál földrajztudós tanítványa és munkatársa lett. Mint az Államtudományi Intézet igazgatója megszerkesztette, és a háború utolsó pillanataiban, 1945. márciusában

ideiglenes kiadásban meg is jelentette a Közép-Európa Atlaszt. (Itt érdemes megjegyezni, hogy a maga idejében nagyjelentőségű mű folytatásának tekinthető az új Délkelet-Európa atlasz, amelyet 2005-ben az MTA Földrajztudományi Intézete adott ki, és KOCIS Károly szerkesztett.) Térképszerkesztő munkájával párhuzamosan RÓNAI András 1941-től 1949-ig a Közgazdasági Karon egyetemi tanár minőségben politikai és gazdasági földrajzot is tanított. A jelen könyv anyagát annak idején, 1948-ban a Püski Kiadó már megjelentette jegyzet formájában. A mostani kiadás a Kráter Kiadó érdeme. A könyv ízléses kivitelű, de elég gondatlan a szerkesztése. Az alcímek több helyen rossz helyen vannak, a földrajzi nevek esetében különösen zavaró sajtóhibák is előfordulnak.

RÓNAI András tanári tevékenysége történelmünk talán legmozgalmasabb és letragikusabb évtizedére esik. Ennek alapján úgy gondolná az ember, hogy egy kimondottan politikai tárgyú munka nem tudja magát kivonni az események indulatokat kiváltó hatása alól. Ez azonban egyáltalán nincs így. A könyv nem aktuális politikai jelszavakat vagy panaszokat, hanem valóban tárgyilagos, higgadt hangvételű tudományos ismereteket tartalmaz. Természeti földrajzi tényekre, történelmi összefüggésekre és statisztikai adatokra alapozva az államok kialakulásával, jellemzőivel, fennmaradásuk feltételeivel, egymáshoz való viszonyaival foglalkozik. A politikai földrajz helyét a tudományok között úgy határozza meg, hogy az az emberföldrajz körébe tartozik a gazdasági földrajzzal együtt.

Nagyon érdekes, ahogyan a nagy ősi folyami öntözéses kultúrák kialakulásának, majd a későbbi világbirodalmak fejlődésének és hanyatlásának természeti tényezőit tárgyalja. A természeti földrajzi viszonyok mellett azonban hangsúlyozza az emberi tényező hatását is. Külön részletezi a Rajna-táj és természetesen a Duna-táj politikai földrajzát, Közép-Európa területi problémáit. Tárgyilagos, és méltányos tud lenni a másik fél álláspontja iránt még olyan kényes, és akkor még különösen forrongó kérdésekben is, mint a magyar–szlovák és a magyar–román viszony. Megállapításai éppen emiatt ma is iránymutatóak lehetnek. Elmondható, hogy egy-két jóslata azóta félelmetesen beteljesült.

Humanizmusát mutatja, hogy egy pusztító háború közvetlen közeli hatása alatt is hitet tesz a békés emberi alkotómunka felsőbbrendűsége mellett. Azt írja (63. oldal), hogy a történettudománynak nemcsak „a csaták, hadjáratok sorozatáról, uralkodók és vezetők vetélkedéséről” kell szólnia, hanem szólnia kell... „a csendes békekorszakok történelméről, arról a csodálatos regeneráló erőről is, mely a háborús pusztítások eredményeit oly csodálatos gyorsasággal tudja a Föld felszínéről eltörölni”. „Nagyot, maradandót az a nép épít, amelynek munkásságáról nemcsak a történelemkönyvek számolnak be, hanem a földrajzi leírások is”. A szerző e munkájában is Teleki művét folytatta, aki a saját előadási jegyzeteit öreá hagyta. Ő ezeket a jegyzeteket becses ereklyeként őrizte, és a jelen könyv anyagába beépítette, úgyhogy az itt leírt a gondolatok tulajdonképpen Teleki Pál szellemi örökségének is tekinthetők.

VICZIÁN István

LÓCZY Lajos:

A Balaton földrajzi és társadalmi állapotainak leírása
(CD-ROM, az 1920. évi kiadás betűhív átirata, a képekkel együtt)

Egy máig alapvető mű a Balatonról: földrajzi, vízügyi, biológiai, valamint történelmi és néprajzi tudásanyag rendszerezése.

Összefoglaló egy hatalmas, csaknem 3 évtizedes kutatómunkáról, amely máig a magyar tudomány egyik kiemelkedő vállalkozása.

LÓCZY Lajos könyvének fejezetei:

I. rész: Fizikai földrajz

I. fejezet: A Balaton-tó medenczéjének helyzete és felépítése

II. fejezet: A Balaton körüli térszín morfológiája

III. fejezet: A Balaton-tó hidrográfiája

IV. fejezet: A Balatonkörnyék éghajlata

V. fejezet: A Balaton jege

VI. fejezet: A Balaton vizének kémiája

II. rész: A Balaton szerves világa

VII. fejezet: A Balaton-tónak és környékének növényzete

VIII. fejezet: A Balaton állatvilága

III. rész: Az ember a Balaton környékén

IX. fejezet: Óskori, ókori és népvándorláskori telepedés

X. fejezet: Középkori egyházak és várak

XI. fejezet: A balatonmelléki lakosság testi alkotása

XII. fejezet: A balatonmelléki lakosság néprajza

XIII. fejezet: A modern Balaton

Megrendelhető: e-mailen: info@imediaskiado.com, telefonon: 20 494 4126 (LÓCZY István). Ára: 4400- Ft (postaköltséggel együtt, átutalásos számlával). Két példány megrendelése esetén egy harmadikat ajándékba adunk.

További információk:

www.imediaskiado.com/loczy_balaton.html

LÓCZY István
az Imedias Kiadó vezetője